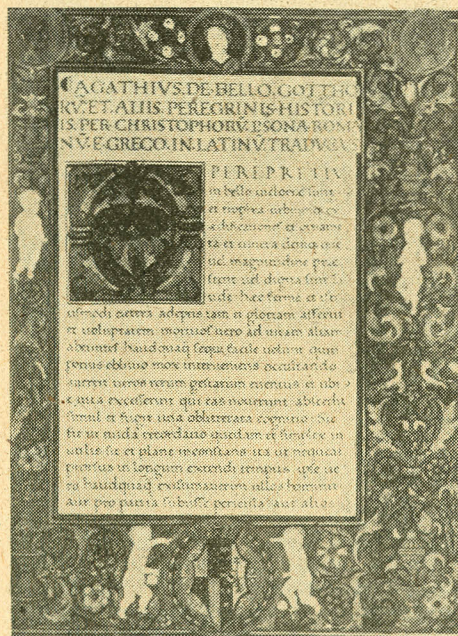

A MAGYARORSZÁGI CORVINÁK*

Az elmúlt hónapok szép könyvei közül tartalmi és formai értékeivel messze ki-magaslik A magyarországi corvinák című, 48 színes táblával ékesített gyönyörű album, mely a hazai reneszánsz és humanizmus könyvművészetét tárja a ma embere elé.

A corvinákról legutoljára a *Francia Bibliofil Társaság* adott ki könyvet a nemzetközi tudományos élet és a bibliofilek számára, ezt követte idehaza 1927-ben *Fogel József*, *Fraknoi Vilmos*, *Gulyás Pál* és *Hoffman Edít* munkája. A most megjelenő mű méltó folytatása kitűnő elődeinek.

Berkovits Ilona bevezető tanulmánya a hazánkban található 45 corvina (ebből 2 ősnymtatvány) történeti és művészeti problémáival foglalkozik. Két korszakot különböztet meg, amelyeknek határvonalá 1476, Beatrix királyné Magyarországára jövetelének esztendeje. Ennek megfelelően először az 1458–1476 közötti, külföldről, származó corvinákat elemzi. Ezeket szerényebb lapszéli díszek ékítik. Olyanok is akadnak közöttük, amelyek eredetileg dísz nélküliek voltak, Budán öltöztették őket a szó szoros értelmében

Gazdaqon díszített oldal Beatrix királyné arcképével

aranyba, s látták el a tulajdonos címerével (ex libris). Ezek elsősorban eladásra készültek. Közülük egyikből-másikból az idők folyamán kivágták az iniciálékát, de még így is csodálatos díszítésekkel találkozunk a gótikus ízléssel mintázott, virágcsokros, szalagfonatos indákkal ékes lapszéleken. E díszítések nemcsak rutint igényeltek, hanem tudást és művészi technikát is, vagyis mindazt, amit a műhely fogalma valamikor magától értetődően feltételezett.

A tanulmány újra hangsúlyozza, hogy a humanizmus eszméinek beszivárgása már *Zsigmond* alatt megindult. Szépen ír a hazai humanista műveltség egyik pompázó központjáról, Nagyváradról, amely *Vitéz János* alatt méltán vált ismertté az ország határain túl is. Vitéz mellett *Janus Pannonius* a másik vezérszellem, s lehetetlen megrendülés nélkül gondolni arra, mit alkothattak volna, ha e két kiváló ember és *Mátyás király* között nem kerül sor kenyértörésre. Noha nem célja *Berkovits*nak, a corvinák kapcsán vázlatosan mégis ábrázolja a korabeli hazai kódexgyűjtő urak életét. Közülük *Filipecz János* váradi püspököt és *Kálmáncsehi Domonkos* székesfehérvári prépostot említjük meg, akik nemcsak kedvelői és gyűjtői voltak a reneszánsz kódexeknek, a művészi könyveknek, de ösztönzői is a miniátoroknak.

Berkovits részletesen felderíti minden egyes hazai corvina származását, alaposan elemzi a lapszélek díszét, az iniciálékát miniaturákat s bátran vonja le következtetéseit. Olyanokat is, amelyek jelenleg még egyedül áll. A *Ransanus kódexről* azt vallja, hogy bár mindenkor hiteles corvinának tartották, sohasem került *Mátyás* birtokába: a király meghalt, mire a mű elkészült. Az arcmásokat elemezve nem tartózkodik egészen merész lélektani, sőt ideggyógyászati következtetésektől sem (neurasteniás arc stb.). Tanulmánya második részében a külföldi műhelyek elevenednek meg előttünk, bemutatja Miláno, Nápoly, Firenze, Ferrara miniátorait, köztük *Attavantet* is, aki egymaga három kódexet másolt *Mátyás király* részére.

A tanulmány befejező része a magyarországi corvinák közül azokat elemzi, amelyek már a budai műhelyben készültek s hitelességükhöz kétség nem fér. Itt is gondosan kutatja a kódexek történe-

* Magyar Helikon, 235 old. 270 Ft

Miniatúra Visegrád látképével

tén keresztül *Mátyás* humanista udvarának itáliai és francia kapcsolatait, s ennek során politikai és művelődéstörténeti szempontból gondosan árnyalt hátteret rajzol a corvinákat gyűjtő király alakja mögé.

A könyv mind tudományos, mind művészeti szempontból hézagpótló, s 35 év múltán újra lehetővé tette, hogy olvasóközösségünk e páratlan értékekről fogalmat alkothasson. Egyben maga is műalkotás, amelynek megtervezése, külső-belső kiállítása a legmagasabb színvonalon tesz tanúságot nemcsak művelődéstörténetünk egyik legdicsőbb korszakáról, de mai könyvművészetünkről is.

Végül meg kell említenünk *Berkovits Ilona* tanulmányának egy eredeti és érdekes megállapítását: az egyik corvina — graduálé — miniatúráján *Visegrád tájképét*, benne *Mátyás palotáját* véli fedezni. Ha e valószínű feltételezés helytálló, akkor *Mátyás visegrádi palotájának* egyetlen ismert korabeli ábrázolásával találkozunk. Magáról a fényűzően épült palotáról a miniatúra kevés kézzelfoghatótt mond, azt is elég általánosan, mivel a kép a miniátorok csoportját ábrázolja, élükön a milánói *Cattaneo* mesterrel, háttérben a palota, az elragadóan festett természet, a juhokat őrző és kecskét fejő pásztorok, *Salamon tornya*, a *Duna vize*,

benne egy azóta eltűnt sziget. S mindez olaszos bájjal, amely a képre — akárcsak az egész Mátyás-kori könyvművészetre — annyira jellemző, hogy joggal idézhetjük a költő *Keleti Arturt*: *óh minden szép dicséret kevés Itáliának.*

Ugyanezt mondhatjuk azokról is, akiknek több évi munkája lehetővé tette, hogy e művészi kiadványban gyönyörű-

ségünket leljük, s belőle újszerű tanulságokról értesüljünk. Igen fontos, hogy ezt, a régi könyvkultúrát ékesen szemléltető, s a magyar reneszánsz korszakát méltóképpen reprezentáló könyvet nagyobb közművelődési könyvtáraink — mint a művelődés és az oktatás nélkülözhetetlen eszközét — beszerezzék.

S z í j R e z s ő